

ВПЛИВ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ НА ПСИХІЧНУ НАДІЙНІСТЬ ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ФУНКЦІЙ РЯТУВАЛЬНИКАМИ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Проблемі надійності найбільш серйозну увагу почали приділяти лише в середині ХХ століття, її інтенсивне вивчення було пов'язано в першу чергу з розвитком технічних наук. Але сфера наукових інтересів до цієї проблеми вийшла за рамки її початкової орієнтованості і з початку 60-х років інтерес до питань надійності дедалі помітніше стає в філософії, біології, психології.

В сучасний час здійснюється удосконалення сучасного виробництва, обумовлене науково-технічним прогресом, постійно збільшується темп професійної діяльності, насиченість її різноманітною інформацією, відбувається збільшення різного роду стихійних та техногенних аварій і катастроф, що викликає у достатньої кількості фахівців високу психічну напруженість, крайньою формою котрої є стрес, що виникає в наслідку екстремальних факторів та надзвичайних ситуацій, що в свою чергу впливає на надійність виконуваних робіт.

В таких сучасних умовах і працюють рятувальники, і в зв'язку з цим особливо актуальними стають проблеми вивчення впливу ефективного управління на психічну надійність виконання ними професійних функцій в екстремальних умовах діяльності.

Виклад основного матеріалу. Проблема надійності праці фахівців вивчається в психології досить тривалий час з різних позицій. Це пов'язано, перш за все, з функціонування психіки, тим що будь - які її форми не вільні від помилкових проявів. Помилки в протіканні психічних процесів, неправильні дії, порушення саморегуляції психічних станів можуть розглядатися як приклади психічної ненадійності, що безпосередньо залежить від ефективного управління професійною діяльністю. Цілеспрямовані дослідження з цієї проблеми вперше були зроблені для вирішення інженерно-психологічних завдань. Так, в роботах В. Д. Небиліцина і Б.Ф. Ломова вперше у інженерної психології було викладено психологічний зміст проблеми надійності та намічені шляхи досліджень в цій області. В даний час проблема психічної надійності вийшла за межі безпосередніх інтересів інженерної психології і в даний час знаходиться в полі уваги різних напрямків психологічної науки, особливо пов'язаних з виконанням професійної діяльності в екстремальних умовах. Вкрай важливе значення має вивчення впливу особливостей управлінської діяльності, як на психічну, так і загальну надійність роботи рятувальників, від якості виконання професійних функцій якими залежать життя багатьох людей.

Надійність професійної діяльності рятувальників - це безвідмовне, безпомилкове і своєчасне виконання покладених на них професійних функцій в заданих умовах при взаємодії з технікою або іншими фахівцями, яке

забезпечується адекватними психологічними факторами. На психічну надійність діяльності рятувальника, який приступив до виконання професійних функцій після необхідної підготовки та адаптації, впливають різні фактори, такі як підтримка мотивації, до виконуваної діяльності в особливих і екстремальних умовах, пережиті функціональні стани, психологічний клімат в колективі, режим праці і відпочинку, організація робочого місця, облік факторів фізичного середовища і ін. Так само до них можна віднести особистісні фактори: самоконтроль, відповідальність, почуття обов'язку, дисциплінованість, самооцінка, волева регуляція і самовладання та ін.

Особливо необхідно відмітити вплив на психічну надійність діяльності рятувальника довіри до керівника, котрий здійснює управління підрозділом. Довіра пронизує всю професійну діяльність рятувальника, без неї неможливі як ефективні професійні дії, так і контакти з особовим складом. Багато фахівців вважають довіру фундаментом ефективності діяльності організацій і міжособистісних відносин фахівців. Тому довіра є одним з основних факторів, що впливають на професійну надійність рятувальників

Довіра - необхідна умова авторитету керівника. Багато невдач в управлінні пов'язані з недовірою до керівництва. Само по собі довіра не гарантує високої професійної надійності, але вона є неодмінною умовою її формування. Довіра починається з побудови концептуальної моделі професійної діяльності, з демонстрації успішного її застосування. Керівник, орієнтований на досягнення результату, повинен володіти:

- здатністю встановлювати чіткі, особливо важко досяжні цілі, а також єдині вимоги до діяльності всього особового складу підрозділу;
- вмінням оптимально реалізовувати особистісні особливості підлеглих, заохочувати до ініціативних дій, формувати відповідальність за досягнення результатів і успіху підрозділу в цілому;
- здатністю адекватно оцінювати успіхи і невдачі підлеглих.

Результативність визначається комплексом умінь і навичок керівника, пов'язаних з організацією виконання управлінських рішень, зокрема з постановкою завдань підлеглим, контролем та оцінкою їхньої діяльності.

Висновки. Проведені дослідження в даному напрямку вказують на істотний вплив ефективного управління на психічну надійність виконання професійних функцій рятувальниками в екстремальних умовах діяльності, зокрема деяких рис характеру, і перш за все довіри до керівника. Необхідно підкреслити, що довіру вкрай важко відновити, якщо вона втрачена. У зв'язку з цим використовується поняття «порога довіри» як тієї межі, за якою довіра переходить в недовіру. Рівень цього порога різний для кожного фахівця і залежить від індивідуальних особливостей.

На поріг довіри впливають рівень професійної майстерності, розвиток організаційних здібностей, професійного спілкування, характер міжособистісних відносин і їх тривалість. З цього випливає, що керівник повинен особливу увагу приділяти формуванню довіри з боку особового складу при вступі на посаду, на перших етапах роботи, особливо при здійсненні професійної діяльності в екстремальних умовах. Репутація надійного керівника

буде сприяти формуванню довіри у особового складу і певної поблажливості в разі некоректних дій. Керівник може накопичувати такий ресурс довіри, коли особовий склад менше придивляється до його вчинків і не ставить під сумнів прийняті ним рішення. Поріг довіри у одного і того ж рятувальника до керівника може істотно змінюватися в залежності від ситуації. У кризових, критичних ситуаціях підвищена вимогливість до вчинків і дій рятувальників, допомагає формувати необхідний рівень психічної надійності їх діяльності в екстремальних умовах. Поріг довіри в цих ситуаціях залежить від ступеня ризику.

Вивченню даної проблеми будуть присвячені наші подальші дослідження.

Література

1. Боснюк В. Ф., Топчій В. О. Проблема прийняття рішень в ризиконебезпечних умовах діяльності / В. Ф. Боснюк., В. О. Топчій // Проблеми екстремальної та кризової психології. Збірник наукових праць. – Вип.17.–Харків, НУЦЗУ, 2015 – С.67-74.
2. Кучеренко Н. С. Проблема саморегуляції рятувальників як одна з центральних щодо успішності виконання службової діяльності / О.А. Назаров, С.М. Кучеренко / «Проблеми екстремальної та кризової психології». Збірник наукових праць. – Вип.21. – Харків, НУЦЗУ, 2017. – 245 с., С. 57 - 66
3. Кучеренко С. М. Психологічна готовність майбутнього офіцера технічного профілю до організації службово – бойової діяльності в особливих умовах / Н. С.Кучеренко /«Теорія і практика сучасної психології». Збірник наукових праць -№1. – Запоріжжя, Класичний приватний університет, 2018. – 167с., С. 150-154
4. Приходько І. І. Професійний психологічний відбір майбутніх офіцерів внутрішніх військ МВС України: [монографія] / І. І. Приходько– Х.: Акад. ВВ МВС України, 2008. – 190 с.
5. Приходько І. І. Засади психологічної безпеки персоналу екстремальних видів діяльності: [монографія] / І. І. Приходько. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2013. – 745 с.